

عوامل مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد در سال تحصیلی ۸۹-۸۸

دکتر زهره سعادت‌مند^۱

محمدهادی بابایی^۲

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف شناسایی «عوامل مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد در سال تحصیلی ۸۹-۸۸» انجام گرفت. در این راستا پژوهش حاضر نقش عوامل سازمانی، روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را مطالعه نمود. جامعه آماری شامل کلیه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ بود، که از این تعداد ۲۲ نفر مدیر و ۱۵۰ نفر دبیر به صورت تصادفی انتخاب گردیدند. روش تحقیق توصیفی-پیمایشی و ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته با ۴۶ سؤال بسته پاسخ بود. روایی پرسشنامه به صورت صوری ارزشیابی گردید، و اعتبار آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مدیران و دبیران ۰/۹۳. برآورد گردید. داده‌های حاصل از پژوهش با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شد. براساس نتایج حاصله از تحقیق مشخص گردید که آزمودنی‌ها میزان تأثیر عوامل سازمانی، روانی، فیزیکی، طراحی سؤالات آزمون را در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی بیش از حد متوسط دانسته‌اند. نمونه مدیران و دبیران بیشترین میزان تأثیر را به عوامل روانی با میانگین ۳/۹۴ و کمترین میزان تأثیر را به عوامل سازمانی با میانگین ۳/۶۰ نسبت دادند. در خصوص عوامل طراحی سؤالات آزمون برحسب سمت پاسخگویان (مدیر، دبیر) و

۱- استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان

۲- کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی

عوامل فیزیکی برحسب ناحیه (یک و دو) از لحاظ میزان تأثیر این عوامل در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تفاوتها معنا دار بود، و در خصوص سایر عوامل برحسب سمت، ناحیه، تحصیلات و سابقه خدمت تفاوت معناداری مشاهده نشد.

واژه های کلیدی: ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، عوامل سازمانی، عوامل روانی، عوامل فیزیکی، عوامل طراحی سؤالات آزمون

مقدمه

امروزه با پیشرفت علوم و فنون و پیچیده شدن جوامع، نیازهای فردی و اجتماعی نیز پیچیده شده اند. ارضای نیازهای پیچیده تر نیز احتیاج به علوم و فنون پیچیده دارد. کسب علوم و فنون پیچیده در سایه روشهای آموزشی پیچیده امکان پذیر است. به این سبب، وظیفه و مسئولیت معلم امروز نسبت به گذشته سنگین تر و پیچیده تر شده است. دیگر نمی توان با روشهای سنتی، جامعه و افراد آن را به سوی یک تحول پیچیده و پیشرفته سوق داد (شعبانی، ۱۳۸۵، ص ۱). بنابراین دانش آموزان به جای کسب حقایق علمی باید به روش کسب حقایق علمی توجه کنند و به جای انباشتن حقایق علمی در ذهن، بیاموزند که چگونه شخصاً فکر کنند، تصمیم بگیرند و درباره امور مختلف قضاوت کنند. دانش آموزان در فرآیند آموزش باید بتوانند ادراک حسی فهم نظریات مختلف را تجزیه و تحلیل کرده، تفکر علمی و نقادانه خود را تقویت کنند و رشد دهند. رسیدن به چنین اهدافی نیازمند دستیابی به عوامل، فرصتها و موقعیت های مطلوب یادگیری است که با دستور دادن، القا و ترغیب به تقلید و اطاعت از دیگران به وجود نخواهد آمد، زیرا محدود ساختن آموزش و پرورش به انتقال و حفظ حقایق علمی، رشد طبیعی دانش آموزان را محدود خواهد ساخت (شعبانی، ۱۳۸۶، ص ۱۷).

بنابر رویکرد جدید تعلیم و تربیت، عصر صنعتی راه حل عصر اطلاعات نیست و نمی تواند جوانان امروز را برای جهان پیچیده ای که در انتظار آنهاست آماده کند؛ بنابراین، باید در آموزش و ارزیابی دانش آموزان از روشی استفاده کنیم که تجزیه

و تحلیل حقایق علمی را به آنان بیاموزد تا آنان بتوانند نظریه‌های جدیدی را تولید و سازماندهی کنند، حقایق موجود را مقایسه و استنتاج کرده، مسائل را ارزشیابی و حل نمایند و از عقاید خود به طور منطقی و مستدل دفاع کنند. ما باید روشهای تدریس و ارزیابی را بیابیم که «روش تفکر» را به دانش آموزان بیاموزد (شعبانی، ۱۳۸۶، ص ۱۵). حاکم شدن چنین جهت گیری بر جریان یاددهی-یادگیری، آن را از شکل انفعالی خارج کرده و به شکل فعال در می آورد. بدین معنا که در این فرایند، دانش آموزان نقش فعال تری را در مقایسه با فرایندهای یاددهی-یادگیری سنتی و رایج ایفا می کنند (مهرمحمدی، ۱۳۷۹، ص ۵۲).

استافل بیم و همکاران^۱ (۱۹۷۱) معتقدند ارزشیابی عبارت است از فرآیند تعیین، تهیه و فراهم آوردن اطلاعات توصیفی و قضاوتی درباره ارزش یا عظمت هدفهای آموزشی، طرح‌ها، عملیات و نتایج آن به منظور درک بهتر پدیده‌های آموزشی، تصمیم گیری بهتر و پاسخگویی (یارمحمدیان و همکاران، ۱۳۸۷) همچنین سیف (۱۳۸۷ ص ۶۱۲) مفهوم ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدفهای آموزشی از پیش تعیین شده به منظور تصمیم گیری درباره اینکه آیا فعالیتهای آموزشی معلم و کوششهای دانش آموزان به نتایج مطلوب انجامیده اند و به چه میزانی، معرفی می کند. در خصوص عوامل مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تحقیقات نسبتاً زیادی صورت گرفته است که ذیلاً به برخی از آنها اشاره می شود:

حیدری (۱۳۷۶) در قسمتی از نتایج پژوهش خود بیان داشت، تأثیر ارزیابی دانش آموز از عوامل آموزشی نظیر معلم، مدیر، مشاور، آموزشگاه و محیط آموزشی بر عملکرد تحصیلی او تأثیر می گذارد. اگر دانش آموز برخورد معلم را در ارتباط با خود و دیگر دانش آموزان صمیمانه و مطلوب ارزیابی کند، این امر می تواند باعث پیشرفت تحصیلی دانش آموز شود.

حدادزاده (۱۳۷۸) در پژوهشی تحت عنوان «عوامل مؤثر در ایجاد و افزایش اضطراب امتحان در دانش آموزان» به این نتایج دست یافت: شکل ظاهری سؤالات، شامل بد خط بودن سؤالات امتحان، مبهم بودن، عدم رعایت ترتیب سؤالات امتحان از آسان به مشکل، چند صفحه بودن برگه امتحان، باعث ایجاد اضطراب در دانش آموزان و کاهش موفقیت آنها در نتایج امتحان می شود، همچنین عدم اعتماد به نفس، عامل دیگری بود که باعث ایجاد اضطراب امتحان شده بود، در قسمت دیگری از نتایج، ذهنیت دانش آموزان از معلم (از نظر اخلاقی، محبت و مهربانی، سخت گیر بودن و...) در روحیه دانش آموزان بسیار مؤثر تشخیص داده شد، این امر باعث آرامش خاطر و ارتقاء کیفیت ارزشیابی و عملکرد بهتر دانش آموزان در امتحان می شود.

طالعی بافقی (۱۳۸۰) طی تحقیقی با عنوان «نظر خواهی از معلمان در بررسی شیوه های بهبود ارزشیابی آموزشی» به این نتایج رسیده که استفاده از انواع سؤالات، آزمونها در بهبود کیفیت ارزشیابی آموزشی نقش زیادی دارد. همچنین این پژوهش نشان داد، رعایت ملاکهای فنی سؤال و مشخصات ظاهری سؤال و اختصاص حق الزحمه برای طراحان و مصححان اوراق امتحانی در بهبود کیفیت ارزشیابی آموزشی مؤثر است.

نوری زاده (۱۳۸۳) در نتایج پژوهش خود به این مهم پی برد که برای بهبود ارزشیابی و ارتقاء کیفیت سؤالات امتحانی، دبیران باید مقوله هایی چون آشنایی با اصول طراحی سؤال، سطوح شش گانه حیطه شناختی، اصول تصحیح و نمره گذاری و اصول ارزیابی از فعالیتهای عملی را در کلاسهای آموزش ضمن خدمت فرا گیرند.

یادگارزاده (۱۳۸۳) در نتایج پژوهش خود، کاهش تعداد دانش آموزان در کلاس درس را به عنوان راهکاری برای بهبود کیفیت ارزشیابی از دانش آموزان معرفی می کند، همچنین عدم آگاهی معلمان از ارزشیابی تکوینی، عدم توجه به

تأمین تجهیزات و امکانات فیزیکی چون سیستم های گرمایشی و سرمایشی در مدرسه را از مهمترین مشکلاتی می داند که سد راه بهبود کیفیت ارزشیابی از فراگیران هستند.

طوسی (۱۳۸۴) در پژوهشی که برای شناسایی عوامل اصلی افزایش و کاهش اضطراب دانش آموزان در امتحان انجام داد، به این نتیجه رسید که، مشکل بودن سؤالات به میزان ۸۷/۳ درصد، ترس از امتحان ۷۹/۳ و تصور دانش آموزان از عدم قبولی و موفقیت در امتحان به میزان ۶۸/۵ درصد در افزایش اضطراب امتحان مؤثر خواهد بود، و مرور درس مورد امتحان که قبلاً مطالعه شده ۸۰/۳ درصد و علاقه دانش آموزان نسبت به یک درس به میزان ۷۲/۲ درصد در کاهش اضطراب دانش آموزان مؤثر بوده است، وی همچنین با توجه به نتایج بدست آمده، عوامل فیزیکی (نور، صدا، دما...) نامناسب سالن امتحان را در افزایش اضطراب امتحان مؤثر می داند، که باعث کاهش عملکرد دانش آموزان در امتحان خواهد شد.

چوبداری (۱۳۸۶) در پژوهشی به این نتیجه رسید که « کاربرد روشهای ارزشیابی» در بهبود کیفیت آموزش مؤثر است، همچنین در این تحقیق از نظر دبیران مهارت معلمان در انتخاب، توجیه و کاربرد رسانه های آموزشی، کاربردی نمودن آموخته های دانش آموزان و اجرای برنامه های مؤثر برای پایداری بیشتر آموخته ها در ساختار شناختی بر افزایش کیفیت آموزش کلاسهای دوره متوسطه تأثیر مثبت دارد.

مورای و همکاران^۱ (۱۹۹۶) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که دادن بازخورد بعد از ارزشیابی به دانش آموزان باعث پیشرفت آموزش و عملکرد دانش آموزان در ارزیابی خواهد شد.

ساینز^۱ (۱۹۹۷) نشان می دهد که دو صفت معلم باعث پیشرفت دانش آموزان در یادگیری و ارزیابی از آنها می شود، ۱- معلمانی که با دانش آموزان خود

1. Murray et al

چالش می کنند ۲- معلمانی که علاقه مند به دانش آموزان خود هستند و رابطه صمیمانه ایی با آنها دارند (به نقل از بختی، ۱۳۸۵).

آندرسون و همکاران^۲ (۱۹۹۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسید، معلمان با سابقه، گرایش بیشتری به سطوح بالای ارزشیابی از فراگیران و خلاقیت فراگیران در سؤال های امتحان نشان می دهند.

همچنین نتیجه می گیرد که باید تمام کوشش را به کار بست تا معلمین مجرب به طور یکسان در مناطق شهری، حاشیه شهرها و مناطق روستایی به کار گرفته شوند و ترک خدمت و جا به جایی تقلیل یابد (توفیقی، ۱۳۸۸).

شپارد^۳ (۲۰۰۰) با توجه به نتایج تحقیقات خود، معتقد است ارزیابی سازنده به معلمان کمک می کند که بدانند چه زمانی رو به جلو حرکت کنند و چه زمانی سؤالات بیشتری پرسند، چه زمانی مثالهای بیشتری ارائه دهند و چه جوابهای به سؤالات دانش آموزان بدهند که مناسب باشد، همچنین اظهار می دارد استفاده مناسب از نمرات آزمون های استاندارد به معلمان کمک می کند تا نقاط ضعف و قوت دانش آموزان را بفهمند و در برنامه آموزشی خود تغییراتی ایجاد کنند، تا در نهایت کیفیت آموزش و ارزیابی افزایش یابد.

مکلود^۴ (۲۰۰۳) در بررسی مشارکت دانش آموزان در یادگیری و تأثیر آن در نتایج ارزشیابی نشان داد عملکرد دانش آموزان بعد از استفاده از این روش ارتقاء یافته است.

لوبرز^۵ (۲۰۰۶) در پژوهشی با مطالعه ۱۸۳۵ دانش آموز نشان داد که اگر نظام ارزشیابی حاکم بر کلاس درس به گونه ایی باشد که باعث ایجاد جوی عاطفی و با روابط اجتماعی بالا شود، دانش آموزان پیشرفت تحصیلی بالاتری خواهند داشت.

1. Sabins
2. Anderson et al
3. Shepard
4. Mcleod
5. Lubbers

همچنین دانش آموزانی که از طرف معلم و دیگر دانش آموزان و همکلاسی های خود مورد پذیرش، تشویق و تأیید واقع شده بودند، کمتر با افت تحصیلی مواجه شدند و در امتحانات و ارزیابی آموزشی از آنها موفق تر بودند. همچنین تحقیقات نشان داد که دختران سطوح بالاتری از حمایت از طرف معلمان و دیگر اولیای مدرسه را گزارش کرده اند، ضمن اینکه دانش آموزان مقاطع پایین مانند ابتدایی، سطوح بالاتری از حمایت اجتماعی در کلاس را گزارش کرده اند.

پترز (۲۰۰۸) طی بررسی های خود درباره «عوامل اضطراب دانش آموزان در امتحانات» عدم آمادگی روانی و فقدان آموزش مهارت های خاص کنترل روان در دوره برگزاری امتحانات را باعث اضطراب دانش آموزان در طول دوره امتحانات ذکر می کند، این مطلب اشاره به ضرورت تنظیم و طراحی برنامه هایی برای آموزش شیوه های برخورد با اضطراب ناشی از امتحان و روشهای آرام سازی به دانش آموزان دارد.

دنگوال و کاپور^۲ (۲۰۰۹) طی بررسی های خود اظهار داشتند که استفاده از روشهای نوین تدریس چون یادگیری از طریق تعاملات دانش آموزان با یکدیگر و استفاده از وسایل کمک آموزشی در امر یادگیری می تواند در بهبود یادگیری و عملکرد دانش آموزان و بهبود نتایج ارزشیابی مؤثر باشد، و توصیه می کنند نباید آموزش و ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان اختصاص به یک مکان و آن هم مدرسه داشته باشد.

شواهد موجود نشان دهنده آن است که نظام آموزش و پرورش کشور نتوانسته سیستم و الگوی مناسبی را جهت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی طراحی نماید، در حقیقت لازم است، مطالعات بیشتری صورت گیرد تا بتوان سیستم ارزشیابی نوین و معتبر را جایگزین نظام ارزشیابی سنتی کرد. نتایج این تحقیق می تواند در امر توسعه، بهبود و اصلاح روشها و ابزارها بسیار مؤثر باشد و نحوه تصمیم گیری در

---

1 . Potts

2 . Dangwal & Kapur

امر ارزشیابی را بهبود بخشد. لذا ضروری است عوامل مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی شناخته شود تا در جهت رفع مسائل و مشکلات موجود و مرتبط با آن قدمهای مؤثری برداشته شود. انجام تحقیقات و پژوهش‌ها در این زمینه می‌تواند در بهبود کیفی آموزشها، برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان، توجه به نیازها و در نظر گرفتن علایق، گرایش، نگرش و توانایی‌ها و ایجاد شرایط و محیطی که باعث افزایش روحیه دانش آموزان و رضایت معلمان از نتایج تلاش در فرآیند آموزش و همچنین در به فعلیت رساندن استعداد بالقوه دانش آموزان مؤثر واقع شود. با توجه به ضرورت موضوع می‌توان سؤال‌های پژوهش را به شرح ذیل عنوان نمود:

- ۱- نقش عوامل سازمانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟
- ۲- نقش عوامل روانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟
- ۳- نقش عوامل فیزیکی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟
- ۴- نقش عوامل طراحی سؤالات آزمون در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟
- ۵- آیا بین ویژگی‌های دموگرافیک مدیران و دبیران و پاسخ به سؤالات فوق تفاوت وجود دارد؟

روش

روش انجام این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، که در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹ به کار اشتغال داشته‌اند می‌باشد. حجم نمونه آماری برای مدیران ۲۲ نفر و برای دبیران ۱۳۰ نفر محاسبه گردید. روش نمونه‌گیری به شیوه

تصادفی طبقه ای انجام گرفته است. برای جمع آوری داده ها، از پرسشنامه ای محقق ساخته شامل دو بخش جمعیت شناختی و سؤال های مورد آزمون مشتمل بر ۴۶ سؤال بسته پاسخ که بر اساس طیف لیکرت تنظیم شده، استفاده شده است. ضریب پایایی پرسشنامه ۰/۹۳ تعیین شد. تجزیه و تحلیل داده ها در دو سطح آمار توصیفی (توزیع فراوانی، درصد، محاسبه میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون t تک متغیره، t^2 هتلینگ، t همبسته، تحلیل واریانس چند متغیره) صورت گرفته است.

یافته ها

سؤال اول: «از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل سازمانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟»

جدول ۱- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به

عوامل سازمانی از نظر مدیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
۰/۹۷۵	۲/۰	۳- حذف کامل برگزاری امتحانات کلیه دروس در پایان یک دوره تحصیلی
۰/۸۹۸	۲/۹۵	۴- کاهش حجم محتوای کتب درسی
۰/۸۳۳	۳/۸۶	۶- تغییر نظام متمرکز اداری و تفویض اختیار بیشتر به رؤسای آموزشی در ارزشیابی فراگیران
۱/۱۰	۳/۵۴	۸- طراحی هماهنگ سوالات توسط گروههای آموزشی
۰/۹۲۱	۳/۹۰	۹- ایجاد ارتباط منطقی بین کتب درسی موجود در یک پایه تحصیلی
۰/۹۹۰	۳/۸۶	۱۲- ترویج و نشر فرهنگ مطالعه و کتابخوانی توسط رسانه های گروهی جهت پرورش قدرت تفکر دانش آموزان
۰/۹۹۰	۳/۸۶	۱۴- ثبات مدیریت در آموزش و پرورش و استفاده از ملاکهای صحیح برای ارتقاء

۱/۰۴	۳/۶۸	۱۵- اختصاص حق الزحمه به طراحان سؤال و مصححان اوراق امتحانی
۱/۲۲	۲/۵۴	۱۷- کاهش تعداد عناوین کتب و سرفصلهای درسی
۱/۲۵	۴/۰۴	۲۰- توزیع عادلانه کادر آموزشی (معلمان) در سطح مدارس شهر
۱/۱۳	۲/۳۶	۲۲- حذف سیستم ملاک نمره و جانشینی سیستم های مناسب و موثر دیگر ارزشیابی (نظیر قضاوت کیفی و...
۱/۰۸	۳/۸۶	۳۶- برگزاری دوره های ضمن خدمت برای دبیران جهت آشنایی با شیوه های نوین ارزشیابی
۱/۵۶۰	۳/۸۶	۳۹- نظارت مسئولان و صاحب نظران بر نحوه ارزشیابی دبیران
۱/۰۳	۳/۷۲	۴۱- اختصاص چند نمره از نمره نهایی درس به امر تحقیق از سوی سازمان آموزش و پرورش
۱/۶۳۱	۳/۲۷	۴۲- محتوای کتاب و ارتباط منطقی مطالب با توجه به نیازها و ویژگیهای دانش آموزان

بر اساس نتایج جدول (۱) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به « توزیع عادلانه کادر آموزشی در سطح مدارس شهر» با میانگین ۴/۰۴ و کمترین میانگین مربوط به «حذف کامل برگزاری امتحانات کلیه دوس در پایان یک دوره تحصیلی» با میانگین ۲/۰ بوده است.

جدول ۲- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به

عوامل سازمانی از نظر دبیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
۱/۰۵	۱/۷۵	۳- حذف کامل برگزاری امتحانات کلیه دوس در پایان یک دوره تحصیلی
۱/۰۱	۳/۱۰	۴- کاهش حجم محتوای کتب درسی
۱/۲۳	۳/۳۷	۶- تغییر نظام متمرکز اداری و تفویض اختیار بیشتر به رؤسای آموزشی در ارزشیابی فراگیران

۱/۰۰	۳/۸۱	۸- طراحی هماهنگ سؤالات توسط گروههای آموزشی
۱/۰۱	۳/۹۲	۹- ایجاد ارتباط منطقی بین کتب درسی موجود در یک پایه تحصیلی
۱/۰۳	۳/۸۴	۱۲- ترویج و نشر فرهنگ مطالعه و کتابخوانی توسط رسانه‌های گروهی جهت پرورش قدرت تفکر دانش آموزان
۱/۹۹۰	۳/۸۹	۱۴- ثبات مدیریت در آموزش و پرورش و استفاده از ملاکهای صحیح برای ارتقاء
۱/۱۳	۳/۸۲	۱۵- اختصاص حق الزحمه به طراحان سؤال و مصححان اوراق امتحانی
۱/۰۴	۳/۳۱	۱۷- کاهش تعداد عناوین کتب و سرفصلهای درسی
۱/۷۹۰	۴/۲۲	۲۰- توزیع عادلانه کادر آموزشی (معلمان) در سطح مدارس شهر
۱/۲۱	۲/۶۰	۲۲- حذف سیستم ملاک نمره و جانشینی سیستم‌های مناسب و مؤثر دیگر ارزشیابی (نظیر قضاوت کیفی و..)
۱/۰۲	۳/۹۸	۳۶- برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای دبیران جهت آشنایی با شیوه‌های نوین ارزشیابی
۱/۰۳	۳/۹۰	۳۹- نظارت مسئولان و صاحب نظران بر نحوه ارزشیابی دبیران
۱/۰۷	۳/۷۸	۴۱- اختصاص چند نمره از نمره نهایی درس به امر تحقیق از سوی سازمان آموزش و پرورش
۱/۰۱	۳/۸۲	۴۲- محتوای کتاب و ارتباط منطقی مطالب با توجه به نیازها و ویژگیهای دانش آموزان

براساس نتایج جدول (۲) بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به «توزیع عادلانه کادر آموزشی در سطح مدارس شهر» با میانگین ۴/۲۲ و کمترین میانگین مربوط به «حذف کامل برگزاری امتحانات کلیه دوس در پایان یک دوره تحصیلی» با میانگین ۱/۷۵ بوده است.

سؤال دوم: «از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل روانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟»

جدول ۳- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به

عوامل روانی از نظر مدیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
/۶۶۴	۴/۱۸	۱- ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری
/۸۹۳	۳/۶۸	۱۱- طراحی برنامه‌های آموزشی خانواده با هدف استقرار بهداشت روانی دانش آموزان (به ویژه در ایام امتحانات)
/۹۸۴	۳/۲۷	۱۶- تأکید به پیروی از برنامه‌های مناسب تفریحی، فرهنگی در ایام امتحانات دانش آموزان
/۸۹۸	۴/۰۴	۱۸- ایجاد رابطه صمیمانه میان دانش آموزان و دبیران
۱/۱۷	۳/۶۳	۲۱- آموزش شیوه‌های برخورد با اضطراب‌های ناشی از امتحان و روشهای آرام‌سازی به دانش آموزان
۱/۴۰	۳/۴۵	۲۹- پرورش حس مسئولیت پذیری در دانش آموزان
۱/۲۷	۳/۷۲	۳۵- ایجاد نگرش مثبت در دانش آموزان نسبت به امتحانات
/۹۵۹	۳/۵۹	۴۰- توجه به نقش عقاید و آموزشهای مذهبی در ایجاد آرامش روانی خصوصا در ایام امتحانات
/۸۵۷	۳/۵۴	۴۳- استفاده از یونیفرمهای شاد در آموزشگاهها جهت ایجاد روحیه شاد در دانش آموزان

بر اساس نتایج جدول (۳) بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به «ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری» با میانگین ۴/۱۸ و کمترین میانگین مربوط به «تاکید به پیروی از برنامه‌های مناسب تفریحی، فرهنگی در ایام امتحانات دانش آموزان» با میانگین ۳/۲۷ بوده است.

جدول ۴- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به عوامل روانی از نظر دبیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
/۸۰۵	۴/۴۲	۱- ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری
/۹۵۰	۴/۱۰	۱۱- طراحی برنامه‌های آموزشی خانواده با هدف استقرار بهداشت روانی دانش آموزان (به ویژه در ایام امتحانات)
۱/۰۵	۳/۵۶	۱۶- تأکید به پیروی از برنامه‌های مناسب تفریحی، فرهنگی در ایام امتحانات دانش آموزان
/۸۵۸	۳/۹۹	۱۸- ایجاد رابطه صمیمانه میان دانش آموزان و دبیران
۱/۰۴	۳/۹۸	۲۱- آموزش شیوه‌های برخورد با اضطراب‌های ناشی از امتحان و روشهای آرام‌سازی به دانش آموزان
/۹۵۶	۳/۸۷	۲۹- پرورش حس مسئولیت پذیری در دانش آموزان
/۷۵۴	۴/۰۶	۳۵- ایجاد نگرش مثبت در دانش آموزان نسبت به امتحانات
۱/۰۶	۳/۷۶	۴۰- توجه به نقش عقاید و آموزشهای مذهبی در ایجاد آرامش روانی خصوصاً در ایام امتحانات
/۹۷۱	۳/۹۵	۴۳- استفاده از یونیفرمهای شاد در آموزشگاهها جهت ایجاد روحیه شاد در دانش آموزان

بر اساس نتایج جدول (۴) بیشترین میانگین، نمره پاسخ‌ها مربوط به «ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری» با میانگین ۴/۴۲ و کمترین میانگین مربوط به «تأکید به پیروی از برنامه‌های مناسب تفریحی، فرهنگی در ایام امتحانات دانش آموزان» با میانگین ۳/۵۶ بوده است.

سؤال سوم: «از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل فیزیکی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟»

جدول ۵- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به عوامل فیزیکی از نظر مدیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
/۸۹۳	۴/۰۹	۱۰- توجه کافی به تجهیزات وامکانات فیزیکی محل برقراری آزمون از قبیل نور، سیستم‌های حرارتی و برودتی
۱/۰۱	۳/۵۰	۱۳- وضعیت جغرافیایی محلی که آموزشگاه در آن واقع شده است.
/۷۸۹	۳/۶۳	۴۴- وجود تناسب بین تعداد دانش آموزان و فضای برگزاری ارزشیابی
/۶۳۱	۳/۷۲	۴۵- توجه به مسائل بهداشتی و محیط سالن اجرای ارزشیابی (تمیز بودن شیشه ها، تمیز بودن زمین و...)

بر اساس نتایج جدول (۵) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «توجه کافی به تجهیزات و امکانات فیزیکی محل برقراری آزمون از قبیل نور، سیستم های حرارتی و برودتی» با میانگین ۴/۰۹ و کمترین میانگین مربوط به «وضعیت جغرافیایی محلی که آموزشگاه در آن واقع شده است» با میانگین ۳/۵۰ بوده است.

جدول ۶- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به عوامل فیزیکی از نظر دبیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
/۹۱۱	۴/۰۷	۱۰- توجه کافی به تجهیزات وامکانات فیزیکی محل برقراری آزمون از قبیل نور، سیستم‌های حرارتی و برودتی
/۹۰۱	۳/۸۹	۱۳- وضعیت جغرافیایی محلی که آموزشگاه در آن واقع شده است.
/۹۳۵	۳/۹۹	۴۴- وجود تناسب بین تعداد دانش آموزان و فضای برگزاری ارزشیابی
/۸۳۲	۴/۰۶	۴۵- توجه به مسائل بهداشتی و محیط سالن اجرای ارزشیابی (تمیز بودن شیشه ها، تمیز بودن زمین و...)

بر اساس نتایج جدول (۶) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «توجه کافی به تجهیزات و امکانات فیزیکی محل برقراری آزمون از قبیل نور، سیستم های حرارتی و برودتی» با میانگین ۴/۰۷ و کمترین میانگین مربوط به «وضعیت جغرافیائی محلی که آموزشگاه در آن واقع شده است» با میانگین ۳/۸۹ بوده است. سؤال چهارم: از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل طراحی سؤالات آزمون در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟»

جدول ۷- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالهای مربوط به

عوامل طراحی سؤالات آزمون از نظر مدیران

انحراف معیار	میانگین	سؤال
۵۰۱/	۴/۱۸	۲- طراحی سؤالات بر اساس فصول کتب درسی
۸۱۲/	۳/۷۷	۵- استفاده از سؤالات باز پاسخ برای ایجاد فرصت بیشتر تفکر برای دانش آموزان
۱/۱۲	۳/۶۸	۷- استخراج سؤالات متن درس توسط دبیر و ارائه آن به دانش آموزان
۸۶۹/	۳/۷۷	۱۹- توجه به ارائه سؤالات از آسان به مشکل به فراگیران
۸۶۹/	۳/۲۲	۲۳- اجتناب از ارزشیابی سطوح محفوظات فراگیران
۶۹۰/	۴/۰۰	۲۴- تنظیم سؤالات آزمون با توجه به مطالب کتب درسی
۹۰۸/	۳/۵۹	۲۵- استفاده از سؤالات بسته پاسخ جهت جلوگیری از اعمال نظر شخصی دبیران در هنگام تصحیح اوراق امتحانی
۱/۱۲	۳/۶۸	۲۶- توجه به خلاقیت و نوآوری دانش آموزان در سؤالهای ارزشیابی
۱/۴۰	۳/۴۵	۲۷- حذف سربرگ های اوراق امتحانی جهت جلوگیری از سلیقه‌ی تصحیح شدن آنها
۹۳۵/	۳/۷۲	۲۸- در نظر گرفتن پایایی سؤالات ارائه شده به دانش آموزان
۱/۴۰	۳/۴۵	۳۰- تصحیح اوراق امتحانی توسط دبیرانی غیر از دبیر مربوطه دانش آموزان

۴/۱۸	۹۰۶/	۳۱-طراحی سؤالاتی با هدف ارزشیابی تکوینی در کلاس
۳/۶۸	۱/۱۲	۳۲-در نظر گرفتن سطوح مختلف حیطه شناختی در طراحی سؤالات یک آزمون
۳/۶۳	۱/۳۹	۳۳-استخراج پرسشهای آزمون در طول سال تحصیلی با همکاری دانش آموزان
۳/۹۰	۸۱۱/	۳۴-طراحی سؤالات آزمون توسط دبیر مربوطه دانش آموز
۳/۳۱	۱/۳۹	۳۷-در نظر گرفتن روایی سؤالات ارائه شده به دانش آموزان
۳/۶۳	۱/۰۴	۳۸-مشخصات ظاهری سؤال مانند خوانا بودن، کیفیت تکثیر، فضای کافی برای جواب..
۳/۵۴	۱/۱۰	۴۶-اجتناب از تکرار لغات کلیدی در متن و گزینه سؤال

بر اساس نتایج جدول (۷) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «طراحی سؤالات بر اساس فصول کتاب» و «طراحی سؤالاتی با هدف ارزشیابی تکوینی در کلاس» با میانگین ۴/۱۸ و کمترین میانگین مربوط به «اجتناب از ارزشیابی سطوح محفوظات فراگیران» با میانگین ۳/۲۲ بوده است.

جدول ۸- توزیع میانگین و انحراف معیار سؤالاتی مربوط به عوامل طراحی سؤالات آزمون از نظر دبیران

سؤال	میانگین	انحراف معیار
۲-طراحی سؤالات بر اساس فصول کتب درسی	۳/۹۰	۷۶۶/
۵-استفاده از سؤالات باز پاسخ برای ایجاد فرصت بیشتر تفکر برای دانش آموزان	۳/۶۵	۱/۰۴
۷-استخراج سؤالات متن درس توسط دبیر و ارائه آن به دانش آموزان	۳/۴۸	۱/۱۳
۱۹- توجه به ارائه سؤالات از آسان به مشکل به فراگیران	۴/۳۰	۷۸۴/
۲۳-اجتناب از ارزشیابی سطوح محفوظات فراگیران	۳/۴۵	۸۷۲/
۲۴- تنظیم سؤالات آزمون با توجه به مطالب کتب درسی	۳/۹۶	۹۰۹/

۱/۰۳	۳/۳۹	۲۵- استفاده از سؤالات بسته پاسخ جهت جلوگیری از اعمال نظر شخصی دبیران در هنگام تصحیح اوراق امتحانی
/۹۱۴	۴/۰۰	۲۶- توجه به خلاقیت و نوآوری دانش آموزان در سؤالات ارزشیابی
/۸۶۶	۳/۸۲	۲۷- حذف سربرگ‌های اوراق امتحانی جهت جلوگیری از سلیقه‌ی تصحیح شدن آنها
/۹۵۶	۳/۸۷	۲۸- در نظر گرفتن پایایی سؤالات ارائه شده به دانش آموزان
۱/۳۱	۳/۴۹	۳۰- تصحیح اوراق امتحانی توسط دبیرانی غیر از دبیر مربوطه دانش آموزان
/۹۳۶	۴/۲۳	۳۱- طراحی سؤالاتی با هدف ارزشیابی تکوینی در کلاس
/۹۶۰	۳/۹۷	۳۲- در نظر گرفتن سطوح مختلف حیطه شناختی در طراحی سؤالات یک آزمون
۱/۰۰	۳/۷۳	۳۳- استخراج پرسشهای آزمون در طول سال تحصیلی با همکاری دانش آموزان
/۸۱۸	۳/۸۹	۳۴- طراحی سؤالات آزمون توسط دبیر مربوطه دانش آموز
/۹۲۷	۳/۸۲	۳۷- در نظر گرفتن روایی سؤالات ارائه شده به دانش آموزان
/۹۱۳	۴/۰۴	۳۸- مشخصات ظاهری سؤال مانند خوانا بودن، کیفیت تکثیر، فضای کافی برای جواب..
/۹۳۱	۳/۸۷	۴۶- اجتناب از تکرار لغات کلیدی در متن و گزینه سؤال

براساس نتایج جدول (۸) بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به « توجه به ارائه سؤالات از آسان به مشکل» با میانگین ۴/۳۰ و کمترین میانگین مربوط به «استفاده از سؤالات بسته پاسخ جهت جلوگیری از اعمال نظر شخصی دبیران در هنگام تصحیح اوراق امتحانی» با میانگین ۳/۳۹ بوده است.

جدول ۹- مقایسه میانگین نمره عوامل سازمانی، روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با میانگین فرضی ۳ (از نظر مدیران)

عوامل	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	t	p
سازمانی	۳/۵۳	۳۸۹/	۱/۰۸۲	۶/۵۰	۱/۰۰۱
روانی	۳/۷۸	۴۷۶/	۱/۰۱	۷/۶۹	۱/۰۰۱
فیزیکی	۳/۵۴	۶۷۹/	۱/۱۴۴	۳/۷۶	۱/۰۰۱
طراحی سؤالات آزمون	۳/۶۹	۴۷۴/	۱/۰۱	۶/۸۴	۱/۰۰۱

براساس نتایج جدول (۹) مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین از نظر مدیران، عوامل سازمانی، روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون، بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است.

جدول ۱۰- مقایسه میانگین نمره عوامل سازمانی، روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با میانگین فرضی ۳ (از نظر دبیران)

عوامل	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	t	p
سازمانی	۳/۶۲	۴۴۷/	۱/۰۳۹	۱۵/۷۹	۱/۰۰۱
روانی	۹۶/۳	۵۶۹/	۱/۰۴۹	۱۹/۴۱	۱/۰۰۱
فیزیکی	۳/۹۴	۵۸۶/	۱/۰۵۱	۱۸/۴۳	۱/۰۰۱
طراحی سؤالات آزمون	۳/۸۱	۴۵۵/	۱/۰۳۹	۲۰/۵۱	۱/۰۰۱

براساس نتایج جدول (۱۰) مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین از نظر دبیران عوامل سازمانی، روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون، بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است.

جدول ۱۱- مقایسه میانگین نمره عوامل مؤثر در

بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

عوامل	میانگین	انحراف معیار
سازمانی	۳/۶۰	/۴۳۹
روانی	۳/۹۴	/۵۵۹
فیزیکی	۳/۶۸	/۴۲۷
طراحی سؤالات آزمون	۳/۸۰	/۴۵۸

$$t^2 = 155/75$$

$$F = 51/23$$

$$\text{Sig} = /0.01$$

بر اساس نتایج جدول (۱۱) F مشاهده شده در سطح $p \leq /0.05$ معنی دار بوده، بنابراین بین عوامل مؤثر در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد. بیشترین عوامل مربوط به عوامل روانی با میانگین ۳/۹۴ و عوامل طراحی سؤالات آزمون با میانگین ۳/۸۰ و کمترین مربوط به عوامل سازمانی با ۳/۶۰ بوده است.

جدول ۱۲- مقایسه زوجی اختلاف میانگین عوامل مؤثر در

بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

عوامل	اختلاف میانگین	سطح معنی داری
سازمانی روانی	-۳۳۳	/0.01
سازمانی فیزیکی	-۱۹۲	/0.01
سازمانی طراحی سؤالات آزمون	-۲۸۱	/0.01
روانی فیزیکی	-۱۴۱	/0.01
روانی طراحی سؤالات آزمون	/۰۵۲	/۱۶۲
فیزیکی طراحی سؤالات آزمون	-۰۸۸	/0.16

نتایج جدول (۱۲) نشان می دهد تفاوت بین عوامل سازمانی با روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون در سطح $P \leq /0.05$ معنی دار بوده است، تأثیر عوامل سازمانی

کمتر از روانی، فیزیکی و طراحی سؤالات آزمون می باشد. اختلاف میانگین عوامل روانی با فیزیکی معنی دار بوده است. تأثیر عوامل روانی بیشتر از عوامل فیزیکی می باشد و تأثیر عوامل فیزیکی کمتر از طراحی سؤالات آزمون بوده است.

سؤال پنجم: «آیابین ویژگیهای دموگرافیک مدیران و دبیران و پاسخ به سؤالات فوق تفاوت وجود دارد؟»

جدول ۱۳- خلاصه تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا)

متغیر	عوامل	F	sig	Eta	Power
سمت	سازمانی	۷۸۵	۰/۳۷۷	۰/۰۰۶	۰/۱۴۲
	روانی	۲/۷۵	۰/۰۹۹	۰/۰۲۰	۰/۳۷۸
	فیزیکی	۱/۴۵	۰/۲۳۱	۰/۰۱۱	۰/۲۲۳
	طراحی سؤالات آزمون	۵/۱۹	۰/۰۲۴	۰/۰۳۸	۰/۶۱۹
ناحیه	سازمانی	۲/۲۸	۰/۱۳۳	۰/۰۱۷	۰/۳۲۴
	روانی	۲/۲۸	۰/۱۳۳	۰/۰۱۷	۰/۳۲۳
	فیزیکی	۴/۰۱	۰/۰۴۷	۰/۰۲۹	۰/۵۱۲
	طراحی سؤالات آزمون	۱/۱۷	۰/۷۳۳	۰/۰۰۱	۰/۰۶۳
تحصیلات	سازمانی	۷/۰۸	۰/۴۹۴	۰/۰۱۱	۰/۱۶۸
	روانی	۱/۸۹	۰/۱۵۴	۰/۰۲۸	۰/۳۸۹
	فیزیکی	۱/۹۳	۰/۱۴۸	۰/۰۲۸	۰/۳۹۶
	طراحی سؤالات آزمون	۵/۰۵	۰/۶۰۵	۰/۰۰۸	۰/۱۳۲
سابقه خدمت	سازمانی	۱/۵۱	۰/۲۲۴	۰/۰۲۲	۰/۳۱۷
	روانی	۲/۵۵	۰/۰۸۲	۰/۰۳۷	۰/۵۰۲
	فیزیکی	۱/۱۱	۰/۳۳۰	۰/۰۱۷	۰/۲۴۳
	طراحی سؤالات آزمون	۴/۲۲	۰/۶۵۶	۰/۰۰۶	۰/۱۱۷

نتایج جدول (۱۳) نشان می دهد F مشاهده شده در خصوص طراحی سؤالات آزمون بر حسب سمت پاسخگویان (مدیر، دبیر) و عوامل فیزیکی بر حسب ناحیه در سطح $P \leq 0.05$ معنادار بوده است و در خصوص سایر عوامل بر حسب سمت، ناحیه، تحصیلات و سابقه خدمت معنادار نبوده است.

بحث و نتیجه گیری

سؤال اول تحقیق: از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل سازمانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟

از دیدگاه مدیران: براساس نتایج جدول (۹) t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین عوامل سازمانی بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است، همین طور براساس نتایج جدول (۱) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «توزیع عادلانه کادر آموزشی (معلمان) در سطح مدارس شهر» با میانگین $4/04$ و کمترین میانگین مربوط به «حذف کامل برگزاری امتحانات کلیه دورس در پایان یک دوره تحصیلی» با میانگین $2/0$ بوده است. نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد توزیع عادلانه معلمان در مدارس توسط سازمان آموزش و پرورش می تواند در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر واقع شود، که با نتایج تحقیقات آندرسون (۱۹۸۸) همسویی دارد. او در پژوهش خود به این نتیجه رسید که توزیع مطلوب و عادلانه دبیران در مدارس می تواند باعث بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی شود با توجه اهمیت دانش و مهارتهای معلمان در مراکز آموزشی و مدارس و تأثیر آن بر نوع ارزشیابی از فراگیران و پیشرفت تحصیلی آنها، همسویی با پژوهشهای حاضر قابل انتظار بوده است.

از دیدگاه دبیران: براساس نتایج جدول (۱۰) t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین عوامل سازمانی بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است، از طرف دیگر، براساس نتایج جدول (۲) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «توزیع عادلانه کادر آموزشی در سطح مدارس شهر» با میانگین $4/22$ و کمترین میانگین مربوط به «حذف کامل برگزاری امتحانات کلیه دورس در پایان یک دوره تحصیلی» با میانگین $1/75$ بوده است. نتایج این پژوهش با یافته های، آندرسون (۱۹۸۸) همسان است. او در نتایج پژوهش

خود به تأثیر مطلوب توزیع عادلانه معلمان در مدارس و بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی حاصل از آن اشاره می کند و اما نتایج بدست آمده از دیدگاه مدیران و دبیران شاید به دلیل عدم اطلاع و آگاهی مسئولان آموزشی از تأثیر مثبت توزیع عادلانه معلمان در بهبود کیفیت آموزش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و عدم توزیع عادلانه آنها در سطح مدارس شهر است.

سؤال دوم تحقیق: «از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل روانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟ از دیدگاه مدیران: بر اساس نتایج جدول (۹) t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین عوامل روانی بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است. از طرف دیگر براساس نتایج جدول (۳) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری» با میانگین $4/18$ و «ایجاد رابطه صمیمانه میان دانش آموزان و دبیران» با میانگین $4/04$ و کمترین میانگین مربوط به «تأکید به پیروی از برنامه های مناسب تفریحی، فرهنگی در ایام امتحانات دانش آموزان» با میانگین $3/27$ بوده است. نتایج این پژوهش با یافته های، حیدری (۱۳۷۶)، حدادزاده (۱۳۷۸)، سایینز (۱۹۹۷)، لوبرز (۲۰۰۶) همسان است، زیرا آنها نیز در نتایج پژوهش های خود به اهمیت ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان و ارتباط صمیمانه با آنها در امر یادگیری و تأثیر بالای آن در عملکرد دانش آموزان در ارزشیابی اشاره کردند.

از دیدگاه دبیران: بر اساس نتایج جدول (۱۰) t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین عوامل روانی بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است. و بر اساس نتایج جدول (۴) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری» با میانگین $4/42$ و کمترین میانگین مربوط به «تأکید به پیروی از برنامه های مناسب تفریحی، فرهنگی در ایام امتحانات دانش آموزان» با میانگین $3/56$ بوده است.

نتایج این پژوهش با یافته‌های لوبرز (۲۰۰۶) همسویی دارد، او نتیجه گرفت دانش آموزانی که از طرف معلم و دیگر دانش آموزان و همکلاسیه‌های خود مورد پذیرش، تشویق و تأیید واقع شده بودند، کمتر با افت تحصیلی مواجه شدند و در امتحانات و ارزیابی آموزشی از آنها موفق‌تر بودند.

نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد، مدیران و دبیران اطلاع و آگاهی مطلوبی از اصول روانشناسی رفتار با دانش آموزان دارند.

سؤال سوم تحقیق: «از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل فیزیکی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟»

از دیدگاه مدیران: بر اساس نتایج جدول (۹) مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین عوامل فیزیکی بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است، و با توجه به نتایج جدول (۵) بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به «توجه کافی به تجهیزات و امکانات فیزیکی محل برقراری آزمون از قبیل نور، سیستم‌های حرارتی و برودتی» با میانگین $4/09$ و کمترین میانگین مربوط به «وضعیت جغرافیائی محلی که آموزشگاه در آن واقع شده است» با میانگین $3/50$ بوده است. نتایج این پژوهش با یافته‌های یادگارزاده (۱۳۸۳)، طوسی (۱۳۸۴) همسویی دارد. این تحقیقات نیز به این نتیجه رسیدند که تجهیزات و امکانات فیزیکی مانند نور، سیستم‌های حرارتی، برودتی، صدا، از عواملی هستند که در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی بسیار مؤثر هستند. از آنجا که متغیرهای فیزیکی بر یادگیری و نتایج ارزشیابی از فراگیران تأثیر گذار می‌باشد و اهمیت برنامه ریزی در این خصوص ضرورت دارد، لذا همسویی نتایج قابل انتظار بوده است.

از دیدگاه دبیران: بر اساس نتایج جدول (۱۰) مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین عوامل فیزیکی بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است، همچنین براساس نتایج جدول (۶) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «توجه کافی به تجهیزات و امکانات فیزیکی محل برقراری آزمون از قبیل نور، سیستم های حرارتی و برودتی» با میانگین ۴/۰۷ و کمترین میانگین مربوط به «وضعیت جغرافیائی محلی که آموزشگاه در آن واقع شده است» با میانگین ۳/۸۹ بوده است. نتایج این پژوهش با یافته های یادگارزاده (۱۳۸۳)، طوسی (۱۳۸۴) همسویی دارد، آنها نیز در نتایج پژوهش های خود به اهمیت تجهیزات و امکانات فیزیکی محل برقراری آزمون و تأثیر آن در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی اشاره کرده اند. نتایج بدست آمده از این پژوهش شاید به علت وضعیت نامطلوب تجهیزات و امکانات فیزیکی محل برقراری آزمون و نارضایتی مدیران و دبیران از عملکرد مسئولان در مهیا کردن یک سیستم مناسب و استاندارد گرمایشی و سرمایشی، نور و از این قبیل در محل برقراری آزمون است.

سؤال چهارم تحقیق: «از دیدگاه مدیران و دبیران مرد پایه سوم متوسطه شهر یزد، نقش عوامل طراحی سؤالات آزمون در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تا چه میزان است؟»

از دیدگاه مدیران: براساس نتایج جدول (۹) t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده بنابراین طراحی سؤالات آزمون، بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است و براساس نتایج جدول (۷) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «طراحی سؤالات براساس فصول کتاب» و «طراحی سؤالاتی با هدف ارزشیابی تکوینی در کلاس» با میانگین ۴/۱۸ و کمترین میانگین مربوط به «اجتناب از ارزشیابی سطوح محفوظات فراگیران» با میانگین ۳/۲۲ بوده است. نتایج این پژوهش با یافته های، یادگارزاده (۱۳۸۳)، مورای و همکاران (۱۹۹۶)، همسویی دارد. نتایج این تحقیقات همگی به نوعی بر تأثیر ارزشیابی تکوینی بر بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی اشاره می کنند، و معتقدند اجرای

ارزشیابی تکوینی و بازخورد بعد از آن، باعث پیشرفت آموزش و عملکرد دانش آموزان در ارزشیابی خواهد شد. نتایج بدست آمده از این پژوهش می تواند ناشی از تأکید مدیران بر اهمیت طراحی سؤالات آزمون بر اساس فصول کتب درسی و ارزشیابی تکوینی و مکرر در کلاس از سوی معلمان باشد.

از دیدگاه دبیران: بر اساس نتایج جدول (۱۰) مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده، بنابراین طراحی سؤالات آزمون، بیش از سطح متوسط در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است. و براساس نتایج جدول (۸) بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به «توجه به ارائه سؤالات از آسان به مشکل» با میانگین ۴/۳۰، مشخصات ظاهری سؤال مانند خوانا بودن، کیفیت تکثیر، فضای کافی برای جواب، با میانگین ۴/۰۴ و کمترین میانگین مربوط به «استفاده از سؤالات بسته پاسخ جهت جلوگیری از اعمال نظر شخصی دبیران در هنگام تصحیح اوراق امتحانی» با میانگین ۳/۳۹ بوده است. نتایج این پژوهش با یافته های، حدادزاده (۱۳۷۸)، طوسی (۱۳۸۴) همسویی دارد، زیرا نتایج این تحقیقات نیز تأکید بر این نکته مهم دارند که سؤالات اول امتحان بایستی آسان تر از بقیه سؤالات باشد، و به عبارت دیگر نحوه طراحی سؤالات از آسان به مشکل باشد. نتایج این پژوهش همین طور با یافته های حدادزاده (۱۳۷۸)، طالعی بافقی (۱۳۸۰) در خصوص تأثیر «مشخصات ظاهری سؤال مانند خوانا بودن، کیفیت تکثیر، فضای کافی برای جواب» نیز همسان است، زیرا معتقدند، رعایت ملاکهای فنی و مشخصات ظاهری سؤال در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مؤثر است. نتایج این پژوهش نشان می دهد، دبیران در طراحی سؤالات آزمون، اصول طراحی یک آزمون را مورد لحاظ قرار می دهند.

سؤال پنجم تحقیق: «آیا بین ویژگیهای دموگرافیک مدیران و دبیران و پاسخ به سؤالات تحقیق تفاوت وجود دارد؟»

نتایج جدول (۱۳) نشان می دهد F مشاهده شده در خصوص طراحی سؤالات آزمون بر حسب سمت پاسخگویان (مدیر، دبیر) و عوامل فیزیکی بر حسب ناحیه

در سطح $p \leq 0.05$ معنی دار بوده است، و در خصوص سایر عوامل بر حسب سمت، ناحیه، تحصیلات و سابقه خدمت، معنی دار نبوده است. تفاوت مشاهده شده در خصوص طراحی سؤالات آزمون بر حسب سمت پاسخگویان می تواند به علت تفاوت نقش مدیران و دبیران در امر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی باشد، همین طور تفاوت عوامل فیزیکی بر حسب ناحیه نیز می تواند به علت شرایط متفاوت فیزیکی در مدارس هر یک از نواحی باشد. محدودیت های این تحقیق شامل محدود بودن اجرای پژوهش به شهر یزد، اختصاص یافتن نمونه پژوهش به مدیران و دبیران مرد و محدود بودن دوره تحصیلی انتخاب شده به متوسطه تحصیلی می باشد.

با توجه به نتایج سؤال اول پژوهش مربوط به نقش عوامل سازمانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که نتایج آن در جدول (۱،۲) مطرح شده است، به برنامه ریزان و کارشناسان آموزشی توصیه می شود، فرصت های عادلانه آموزشی را در همه جوانب، بلاخص در توزیع دبیران در سطح مدارس مورد توجه قرار دهند. همچنین با توجه به تأثیر بالای برگزاری کلاسهای آموزش ضمن خدمت دبیران بر روی کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی توصیه می شود به برگزاری دوره های ضمن خدمت برای دبیران جهت آشنایی با شیوه های نوین ارزشیابی اهتمام ورزند. با توجه به نتایج سؤال دوم پژوهش مربوط به نقش عوامل روانی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که نتایج آن در جدول (۳،۴) مطرح شده است، به مدیران و دبیران مدارس توصیه می شود در ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان در امر یادگیری و رابطه صمیمانه با آنها تلاش کنند. همچنین توصیه می شود در طراحی برنامه های آموزشی خانواده با هدف استقرار بهداشت روانی دانش آموزان به ویژه در ایام امتحانات، و آموزش شیوه های برخورد با اضطراب های ناشی از امتحان و روشهای آرام سازی به دانش آموزان با دعوت از افراد متخصص در این زمینه تلاش کنند. با توجه به نتایج سؤال سوم پژوهش مربوط به نقش عوامل فیزیکی در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که

نتایج آن در جدول (۵،۶) مطرح شده است، به مسئولین برگزاری امتحانات دانش آموزان، توصیه می شود تجهیزات و امکانات فیزیکی مناسبی قبل از برگزاری امتحانات مهیا کنند، تا دانش آموزان در شرایط بهتری ارزشیابی شوند. همچنین با توجه به تأثیر بالای رعایت مسائل بهداشتی در کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، توصیه می شود توجه مسائل بهداشتی و محیط سالن اجرای ارزشیابی (تمیز بودن شیشه ها، تمیز بودن زمین، و...) را قبل از برگزاری امتحانات مورد توجه قرار دهند. با توجه به نتایج سؤال چهارم پژوهش مربوط به نقش عوامل طراحی سؤالات آزمون در بهبود کیفیت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی که نتایج آن در جدول (۷،۸) مطرح شده است، به دبیران توصیه می شود، سؤالات آزمون را بر اساس فصول کتب درسی و از آسان به مشکل طراحی کنند، و به منظور ارائه بازخورد و تصحیح شیوه های تدریس، ارزشیابی تکوینی در کلاس را مد نظر قرار دهند. همچنین توصیه می شود در طراحی سؤالات آزمون، سطوح مختلف حیطه شناختی را مورد توجه قرار دهند.

منابع

- بختی م. (۱۳۸۵). تأثیر آموزش با استفاده از شیوه معلمین متخصص در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه های چهارم و پنجم ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۵-۸۴. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه خواراسگان.
- توفیقی ر. (۱۳۸۷). عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. {۲۴ مرداد ۱۳۸۹} <http://www.beststudents.ir/default.aspx?tadid=1965&articleType=ArticleView&articleId=136>
- حیدری ا. (۱۳۷۶). بررسی عوامل روانی، اجتماعی و آموزشی مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان شاهد مقطع راهنمایی استان همدان. پایان نامه کارشناسی ارشد. مرکز آموزش مدیریت دولتی استان همدان
- حدادزاده غ. (۱۳۷۸). عوامل مؤثر در ایجاد و افزایش اضطراب امتحان در دانش آموزان مقطع دبیرستان منطقه بهاباد. پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکز آموزش مدیریت دولتی استان یزد.

چوبداری م. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت آموزشی کلاسهای دوره متوسطه از دیدگاه دبیران شهرستان طبس. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی بیرجند.

سیف ع ا. (۱۳۸۷). روانشناسی پرورشی. تهران: انتشارات آگاه، ۷۰۹ صفحه.

شعبانی ح. (۱۳۸۶). روش تدریس پیشرفته. تهران: انتشارات سمت، ۲۴۳ صفحه.

شعبانی ح. (۱۳۸۵). مهارتهای آموزشی و پرورشی. جلد اول. تهران: انتشارات سمت، ۳۷۹ صفحه.

طالعی بافقی غ. (۱۳۸۰). نظر خواهی از معلمان در بررسی شیوههای بهبود ارزشیابی آموزشی. پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکز آموزش مدیریت دولتی استان یزد.

طوسی خجسته ف. (۱۳۸۴). بررسی میزان اضطراب امتحان در دانش آموزان دختر دوره پیش دانشگاهی شهرستان میند در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳. پایان نامه کارشناسی ارشد، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان یزد.

مهرمحمدی م. (۱۳۷۹). بازاندیشی فرایند یاددهی-یادگیری و تربیت معلم. تهران: انتشارات مدرسه، ۱۷۳ صفحه.

نوری زاده ا. (۱۳۸۳). بررسی میزان اطلاعات دبیران حرفه و فن استان چهارمحال و بختیاری در زمینه طرح و تهیه سؤالات ارزشیابی در سال ۸۳-۸۲. شورای تحقیقات سازمان آموزش پرورش استان چهارمحال و بختیاری.

یادگارزاده غ. (۱۳۸۳). بررسی مشکلات روشهای ارزشیابی تکوینی رایج در مدارس ابتدایی استان همدان و ارائه راهبردهایی برای بهبود آن. پژوهشکده تعلیم و تربیت سازمان آموزش و پرورش استان همدان.

یارمحمدیان م ح، بهرامی س، فروغی ابری ا. (۱۳۸۷). مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، تهران: انتشارات راه کمال با همکاری دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ۲۰۹ صفحه.

Blak J E. (1990). Student perceptions of frequent quizzes and post-modern discussions of test. Journal of Educational Psychology, 51:103-112.

- Brualdi A C.(1998). **Classroom questions**. Available <http://pareonline.net/getvn.asp?v=6&n=6> [Accessed 13 June 2010].
- Dangwal P,Kapur P.(2009). **Learning through teaching: Peer-mediated instruction in minimally invasive education**. Journal of Educational Technology,40:5-22.
- Lubbers M.(2006). **The impact of peer relations on academic progress in junior high school**. Psychology Journal,44:461-512.
- McLeod G.(2003). **Better relationships for better learning: schools addressing maori achievement through**. Journal of Research Educational, 95:4-10.
- Murray H G,Jelley R B,Renaud R D.(1996). **Longitudinal trends in student instructional ratings: Does evaluation of teaching lead to improvement of teaching?** Annual meeting of the american educational research association, New York, NY
- Potts K.(2008). **Test anxiety causes students to under-perform in examinations**. Available from <http://www.mightystudents.com/essay/test.anxiety.causes.47943>. [Accessed 18 June 2010].
- Shepard L A.(2000). **The role of assessment in a learning culture. Annual Meeting of the american educational research association**. Available from <http://www.aera.net/meeting/am2000/wrap/praddr01.htm>. [Accessed 9 June 2010].